

ζεσαι κανένα βιολί να γλυκαίνει τις ψυχές. Οί ναυτικοί—πρέπει να τὸ πιστέψετε—ἀγαποῦν μὲ πάθος τὴ μουσικὴ καὶ μποροῦν νὰ σοῦ χαρίσουν ὅ,τι ἔχουν, ἀμα τοὺς παίζεις τεχνικὰ κανένα μεθυστικὸ κομματάκι στὸ βιολί. Κ' ἡ καθερμιά δοξαριά καινούργιο πονόψυχο γεννᾷ στὴν καρδιά τους καὶ νέα ὄνειρα γεννᾷ στὶς ψυχές τους, ἀπὸ ἔρωτα καὶ θάλασσα ὑφασμένα. Θὰ γλεντήσουν ἴσαμε τὸ βασίλειμα τοῦ ἡλίου κ' ἔπειτα θὰ πῶν στὰ σπιτάκια τους μὲ τραγουδάκια.

Τὴ Λαμπρὴ, μόνον τάνυπαντρα κορίτσια μας δὲν πῶν στὰ «Χωράφια». Αὐτὰ διασκεδάζουν ἀλλιώτικα. Κάμουν στὰ ἔρμα αὐτὲς τὶς ἡμέρες σοκάκια τους καὶ στὶς αὐλὲς τους κούνιες γιὰ νὰ τραγουδήσουν. Κι' ἂν τύχη νὰ σὲ παρακινήσῃ κανένα αἴστημα γλυκὸ ν' ἀφήσῃς τὰ «Χωράφια» καὶ νὰ πῶς μέσα στὶς γειτονιές, σὲ κάθε βῆμά θ' ἀκούς κ' ἕνα νέο ρυθμὸ, σὲ κάθε γειτονιά καὶ νέο τραγουδί, σὲ κάθε αὐλὴ καὶ καινούργιο μέλος.

Δ'

Τὴ «Λαμπρὴ Τετράδη» περιδιαβάζοντας τὰ «Χωράφια» οὔτε κόσμος θὰ δῆς, οὔτε κορίτσια, οὔτε κίνηση, οὔτε τέντες. Ἡ τρίμερη Πασκαλιά πάει καὶ πάει. Μονάχα θωρεῖς μερικούς νὰ χαλοῦν τὰ προσωρινὰ κι' ἄχρηστα πιά καφενεῖα τους, ἄλλους τὶς ταβέρνες τους, κι' ἄλλους τὰ ζαχαροπλαστεῖα τους, καὶ νὰ κουβαλοῦν τὰ ξύλα καὶ τὰ καραβόπανα, ποῦ τὰ σκέπαζαν, καὶ νὰ τὰ φέρνουν στὰ μέρη τους. Τὰ ναυτοπούλα μας ἀπὸ τὴν αὐγὴ ξυπώντας τρέχουν στὰ καράβια τους κι' ἀρχίζουν τὸ αἶγιο λέσσα, ἔγια μόλα»· γιατί ἀπ' αὐτὴ τὴν ἡμέρα συνήθως ἀρχίζουν νὰ φεύγουν τὰ καράβια μας στὸ ταξίδι, ἀφήνοντας τὸ λιμάνι μας, ποῦ μὲ τὴν ἀγάπη τὰ κρατοῦσε στὸν κόρφο του ὅλο τὸ διάστημα τοῦ χειμῶνα.

Καστελλόριζο

Μ. Γ. ΠΕΤΡΙΑΝΗΣ

Η ΤΡΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑ

Τὴν τρανταφυλλιά μου τὴν καημένη! Πόσο ἡ καρδιά μου οἰοκλαίει. Τὴν ἤξερα φουντωτοῦλα, δολοφράσινη, μὲ τὰ ὄμορφα τῆς μπουμπουνάκια σ' ἕνα μικρὸ περιβόλι. Συχνὰ πηγαιναμε. Ἄμα φτάναμε, λειοῦσα ἀπὸ τὴ χαρὰ μου ποῦ τὴν ἔβλεπα, ἔσκυβα,

τῆσε: — «Τί εἶνε, Θεόπομπε;»

«Κύριε» ἀποκρίθηκε ὁ δούλος μὲ σέβας «στὸ θυρῶνα ἕνας ζωγράφος προσμένει ποθώντας νὰ ἴδῃ τὸ πρόσωπό σου· ἦρθε ἀπὸ τὴ Ρόδο, λείει, τὸνομά του εἶναι Πρωτογένης».

«Εἶνε ἀγαπημένος ἀπ' ὅλες τὶς Μοῦσες, ἄς ἴρῃσι» ἀποκρίθηκε ὁ Ἀπελλῆς χαμογελώντας. Καὶ μὲ βαρὺ περπάτημα ἦρθε πρὸς τὴ μπασιά, ποῦ τὴν ἀνοίξε ὁ σκλάβος ἀφίνοντας νὰ διαβῇ ἕνας ἄντρας μισόκοπος ταπεινὸς στὴ ντυμασιά, ποῦ ἐφαινόταν ὅμως τεχνίτης. Ὁ Ἀπελλῆς ἐπρόβαλε τὸ χέρι καὶ ὁ ἄλλος σκύφτοντας λίγο τὸν ἐχαίρησε λέγοντας:

«Χαῖρε νομοθέτη τῆς τέχνης».

«Τοὺς αἰώνιους νόμους τῆς τέχνης» ἀπάντησε ὁ Ἀπελλῆς «δὲν τοὺς εὗρηκε κανένας ἀκόμα οὔτε ὁ ἴδιος ἐγὼ. Ἡ τέχνη εἶνε τὸ μεγάλο μυστήριον· ἡ τελειότητά της εἶνε ἀφταστη, τὸ κατέχεις καλῆτερά μου, Πρωτογένη. Ἄλλὰ κάθισε». Κ' ἴτσι λέγοντας τὸν ἔβαλε νὰ καθίσει σ' ἕνα ἀνάκλιτρο κάτουβε ἀπὸ τὸ ἀνάγλυφο τοῦ Λύσιππου κ' ἐκάθισε κι' ὁ ἴδιος σιμά του. «Ἡ ἀξιάδα σου» ξακολουθῆσε σκεπτικὸς ὁ Ἀπελλῆς «μικρότερη δὲν εἶνε ἀπὸ τὴ δική μου, κι' ὅμως δὲν ἀποφασίζεις παρὰ μὲ μεγάλη δυσκολία ν' ἀπαφήκεις τὸ χρωστῆρα, ὅταν ἡ εἰκόνα εἶνε τελειωμένη».

τὴ χἀιδενα, τὴν καμάριονα, μὲ πόνο τὴ φιλοῦσα καὶ μ' ἐβλάβεια μύριζα τὰ μικρὰ τρανταφυλλιά της.

Ἔστερ' ἀπὸ καιρὸ, σὺν ξαναπήγα, βλέπω τὴ θεοῦλα της ἔρημη· ἡ τρανταφυλλιά μου ἔλειπε. Ὁρα κἀθησα ἐκεῖ μὲ τὰ μάτια βουρνωμένα. «Ποῖο χέρι κακὸ, τῆς ἔλεγα, σὲ ζήλεψε καὶ σοῦ στέρησε τὴ γλυκειὰ σου ζωὴ; Τώρα ποῦ δια ἀνθίζουν, δια χαίρουνται τὴ γλυκειὰ μας τὴν ἀνοιξη, σφιχταγκαλιασμένα, ροδοκόκκινα, σὺ ἀπὸ τὴ συντροφιά τους λείπεις.

«Οἱ συντρόφισσές σου οἱ πεταλοῦδες ποῦ σὸγκάλιαζαν καὶ σὲ χἀιδεσαν μὲ τὰπαλά φτερά τους, δὲν ἔρχονται πιά. Τῶνισαν κι αὐτὲς πὼς σὲ χἀσανε γιὰ πάντα».

Κ' ἔφυγα μὲ βαθεῖα λύπη, ἀναθεματίζοντας τὸ ἄπονο χέρι ποῦ τὴν ἔκοψε.

Κ. Δ. Τ.

ΤΟ ΡΟΜΑΝΤΣΟ ΤΗΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ*

Δὲ ξέρω ἂν κανένας ὡς τώρα ἀνήθηκε στὸ Σοφοκλῆ τὴν τιμὴ τοῦ πρώτου ρομπισωνιστῆ.

Στὸ Φιλοχτήτη ποῦ οἱ Ἀχαιοὶ κουρασμένοι ἀπ' τὰτέλειωτα παράπονα του ἀφῆσαν στὸ ἔρημο κι' ἀκατοίκητο ἀκρογιάλι τῆς Λίμνος, ὅπου μονάχος κι' ἄρρωστος κι' ἀπ' ὅλα στερημένος μόλις κατὰφερνε νὰ ζῆ σαῖτεῦοντας τὰ πετούμενα περιστέρια, κι' ὅπου μὲς' στὴ σπηλιὰ μιά στρώση ἀπὸ φύλλα εἶχε γιὰ κρεβάτι κι' ἀπ' τὶς σπίνθες πούθγαζε τρίβοντας πέτρα στὴν πέτρα ἀναθε τὰ κλήματα πούχε μαζώξει στὸ βαρὺ χειμῶνα, σ' ἐκεῖνο τὸ Φιλοχτήτη θὰ βροῦμε τὸ πρωτότυπο τοῦ μοναξιώτη ναυαγοῦ, τοῦ ἐγκταλειμμένου, ποῦ ξανάζησε μεγάλος καὶ τρανὸς καὶ γιὰ νὰ συγκινήσῃ ἄπειρους ἀναγνώστες στοὺς ἥρωες τοῦ Δανιὴλ ντὲ Φόε καὶ τῶν κατοπινῶν του.

Δὲν εἶναι δύσκολο νὰ ζηγηθῇ ὁ λόγος τῆς μεγάλης κι' ἀδιάκοπης ἐπιτυχίας ποῦ βρῆκαν ὅλα σχεδὸν τὰ βιβλία μὲ ὑπόθεση ρομπισιάνικη. Ὁ ἄθροπος σύφωνα μὲ τὸν παλιὸ δρισμὸ τοῦ Ἀριστοτέλη εἶναι ζῶον πολιτικόν· δὲ μποροῦμε νὰ φανταστοῦμε

(*) Ἄρθρο ποῦ δημοσιεύτηκε στὴν Ἱταλικὴ φημερῖδα «Magosco» στὶς 5 τοῦ Μάρτη.

«Τὸ ἔακουμά μου τὸ χρωστῶ στὴ γενναϊότητά σου, Ἀπελλῆ, δὲ θέλω ποτὶ νὰ τὴν ἀλησμονήσω. Ἐξωγράφισα ἀκόμα καράβια στὴ Ρόδο, τὴν Πάραλο, τὴν Ἀμμονιάδα, ὅταν ἦρθες γιὰ νὰ ἐργαστεῖς στὴ χώρα μας. Θυμᾶσαι, μ' ἐζήτησες σπιτι μου δύο τρεῖς φορές κ' ἔκαμες ἐκεῖνο τὸ παιγνίδι μὲ τὲς γραμμὲς, κι' ἀγόρασες ἔπειτα τὸν ἀναπαύμενο Σάτυρό μου. Τὸν ἐπούλησες πενήντα τάλαντα κ' ἔβγαλες τὸ γενναῖο λόγο πὼς ἀγοράζεις τὰ ἔργα μου γιὰ νὰ τὰ δίνεις γιὰ δικά σου ἀπὸ τότες οἱ Ρόδιοι μ' ἐτίμησαν, μοῦ χάρισαν παλάτια καὶ σκλάβους, ἐξωγράφισα στὴν Ἀθήνα τὸν Ἰάλλσο, κ' εἶμαι πλούσιος, ὅσο δὲν τὸ ἀξίζω· ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα μοῦ παραγγέλλουν πίνακες γιὰ τοὺς μαρμαρένιους ναοὺς τῶν θεῶν. Ὅμως ἐγὼ ἐπροτίμησα τὴν Ἐφεσο ξέροντας πὼς καὶ σὺ ὁ ἴδιος ἐδῶ ζωγραφίζεις, κι' ἦρθα, Ἀπελλῆ, ἔστερα ἀπὸ τόσα χρόνια νὰ σ' εὐχαριστήσω γιὰ τὴ θεοτική σου καλωσύνη, νὰ θερμαθῶ καὶ νὰ φωτισθῶ στὸν Ἥλιο τῆς τέχνης σου καὶ νὰ τολμήσω μὲ τὴν ἄδεια σου νὰ κρεμάσω καὶ γὼ μίαν εἰκόνα στὸν περίκαλλο ναὸ τῆς Ἀρτέμιδας».

«Μ' ἀρίσει» εἶπε ὁ Ἀπελλῆς εὐχαριστημένος «οἱ εἰκόνας μου νᾶναι σιμά στὲς δικές σου· ποιὲς θὰ προτιμήσουν οἱ κατοπινοὶ μας; θὰ βρίσκονται σκοτιμένοι ἂν μεγαλύτερος ἦταν ὁ ζωγράφος τῆς Κῶς

τὸ ἄτομο χῶρια ἀπὸ τὴν κοινωνία, καθὼς δὲν εἶναι δυνατό νὰ σκεφτοῦμε ἕνα ἄτομο χωρὶς ἄλλα ἄτομα ποῦ συνυπάρχουν μ' αὐτό. Ἐνας ἄθροπος ἀληθινὰ μόνος, ἀφειμένος στὸν ἑαυτὸ μου, ἄθροπος ποῦ ἔπρεπε νὰ λογαριάζῃ μονάχα στὴ δυνάμη του καὶ στὸ ἐρευρητικὸ του γιὰ νὰ βγῇ ἀπὸ τὴν ἀμηχανία, εἶναι γιὰ τὴ φαντασία μας ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ περιέργα καὶ μὲ τὸ πιὸ μεγάλο ἐνδιαφερό φαινόμενα, κ' ἴσα μὲ τέτοιο σημεῖο, ποῦ οὔτε κᾶν σκεφτόμαστε γιὰ τὴν ἀληθοφάνεια ποῦχουν μερικὲς περιπέτειες. Ἐπειτα ὁ ἄθροπος—πρῶτα κάθε ἄθροπος κ' ἔπειτα ξεχωριστὰ ὁ πολιτισμένος καθὼς λέμε—δὲν ἔχει μονάχα ἀνάγκες φυσικὲς καὶ ἠθικὲς· κ' ἡ ἱκανοποίηση αὐτῶν δὲν τοῦ χρειάζεται λιγώτερο ἀπ' τὴν ἱκανοποίηση ἐκείνων, ἂν θέλῃ νὰ μείνῃ ἄθροπος καὶ νὰ μὴ γίνῃ ζῶο. Σ' αὐτὴ τὴ φιλοσοφικὴ νὰ ποῦμε ὅψη ποῦ μᾶς δείχνει τὸ ρομπισωνικὸ πρόβλημα, πολὺ λίγο πρόσεξαν καὶ ὁ ντὲ Φόε καὶ οἱ πολυάριθμοι μιμητὲς του. Θὰ κατόρθωνε ὁ Κροῦσος νὰ μείνῃ ἄθροπος, νὰ κρατήσῃ ἀπειράχτα τὸ λογικὸ του καὶ τὶς ἠθικὲς του ιδιότητες, ἂν ἔμενε τόσα χρόνια ἀληθινὰ μονάχος;

Σὲ μιά βμιλία μὲ τὸ συγγραφέα τοῦ βιβλίου, ποῦ μοῦ δίνει εὐκαιρία νὰ γράψω αὐτὸ τὸ ἄρθρο, σωστὰ παρατηροῦσε ὁ Gaston Paris, ὁ μεγάλος—κρίμα ποῦ πέθανε—ρωμανιστῆς, πὼς ὁ ἄθροπος τοῦ ντὲ Φόε παρουσιάζεται μοναξιώτης σὲ χωριστὴ σημασία. Κι' ἀλήθεια ὁ ρομαντογράφος τοῦ βάζει στὰ χέρια πράματα κ' ἐργαλεῖα ἀπ' τὸ ναυαγισμένο καράβι, ὅλα τῆς πολιτισμένης ζωῆς καὶ ποῦ μ' αὐτὰ γίνεται ἡ ζωὴ εὐκόλη κ' εὐχάριστη: τοῦ δίνει γιὰ συντρόφους στὸ νησί ἕνα σκυλί κ' ἕνα παπαγάλο: καὶ χῶρια ἀπ' ὅλα αὐτὰ—καὶ νὰ τὸ πιὸ μεγάλο λάθος του—τοῦ δίνει ἀκόμα τὴ Γραφή. Μὲ τὴ Γραφὴ ὁ Κροῦσος δὲν εἶναι πιά μόνος: φτάνει νὰ τὴ διαβάξῃ καὶ θυμάται τὰ νιάτα του, τοὺς συναθρώπους του, τὸν κόσμον ποῦ ζοῦσε, τὴν ἀθρόπινη κοινωνία μ' ὅλες τὶς λύπες καὶ τὶς χαρὲς της. Ἔστερα βρίσκει τὸν πιστὸ Παρασκευᾶ—κ' οἱ δύο τους πιά χωριὰ.

Αὐτὴ εἶναι ἡ μοναξιά ἡ εἰδυλλιακὴ, ὄχι ἡ σκοτεινὴ, ἡ ἀπελπιστικὴ ποῦ φέρνει στὸ μέτωπο γραμμένη μὴ ἀπ' τὶς τρομερὲς αὐτὲς λέξεις: θάνατος, τρέλλα, ἀποχτήνωση. Ἡ ἀλήθεια ἦρθε στὸ νοῦ ὄχι ἐνὸς μονάχα συγγραφέα: ἀπ' τὸ μεγάλο καὶ τρανὸ Βοκκάκιο, ποῦ μᾶς δείχνει στὴν ἱστορία τῆς Madonna Beritola, ἐγκαταλειμμένη στὸ νησί τῆς Πόντζας «τὴν εὐγενικὴ γυναῖκα... ποῦ κατάν-

ἀπὸ τὸ Ρόδιο Πρωτογένη. Ἄλλὰ τώρα, φίλε, εἶναι ἡ ὥρα τοῦ φαγητοῦ· οἱ ψαράδες τοῦ Ἐρμου μοῦφεραν καραβίδες καὶ στὰ βουνὰ τοῦ Τρωῶλου οἱ ἀνθρωποὶ μου ἐκυνήγησαν ζαρκαδία, ποῦ τώρα εἶναι σπάνια, γιὰ τὴ τᾶφαγαν ὅλα οἱ Μακεδόνες. Οἱ δούλοι μου εἶνε ὡμορφότεροι ἀπὸ τοὺς σκλάβους τῶν βασιληᾶδων τῆς Ἐφεσσος, οἱ κόρες τοῦ γυναικωνίτη μου τραγουδοῦν καὶ χορεύουν σὰ νᾶταν θυγατέρες τοῦ Ὀρφῆ· μείνε νὰ γεφεῖς μαζὴ μου καὶ μίλιε μου πάντα γιὰ τέχνη».

«Κάθουμαι» εἶπε «μ' ὅλο ποῦ δὲν εἶνε ὥρα γιὰ συμπόσια. Λίγο πρὶν σὺν ἔφυγα ἀπὸ τὴν Ἐφεσο ὁ κόσμος ἦταν ἀνακατωμένος· ὁ λαὸς γυροῦει ἐλεφτερῆς καὶ δικαιώματα ξέροντας πὼς ὁ Μακεδόνας θὰ τὸν βοηθήσει· ἀφοῦ ἐνίκησε».

«Ἐνίκησε;»

«Ναί, τρεῖς μέρες εἶνε· στὸ Γρανικὸ ποταμὸ ἀντίκρουσε στὸ ἀντίκρου φρούδι τὸ στρατὸ τοῦ βασιλῆ τῆς Ἀσίας· καὶ καταφρονώντας τοῦ ποταμοῦ τὸ ρέμα καὶ τὸ ἀπόγκρημο κρεβάτι του, λέγοντας πὼς δὲ θὰ τὸν ἐμπόδιζε τὸ μικρὸ ἐκεῖνο τραφοῦλι, ἀφοῦ τόσο εὐκόλα εἶχε διαβῇ τὸν Ἑλλήσποντο, ὁ ἴδιος ἔδωκε τὸ παράδειγμα καὶ μὲ τὴ βαρεῖα λόγχη στὸ χέρι καβαλλάρης ὄρμησε στὸ νερό. Οἱ ἄντρες του ἄφοβοι τὸν ἀκολούθησαν· καὶ συνταγμένοι ἀνέβηκαν